

Michael Svennevig
UDE PÅ KANTEN
Portrætsamtaler om at turde

I et skyggekabinet ved højlys dag

Uddrag fra samtalen med

Stig Dalager

MS: Du bliver ved med at vende tilbage til dette mørkets hjerte i dine bøger, for du sætter dine meget stærke hovedpersoner op over for hinanden, hvor det er det gode mod det onde. Som om det er en kamp, der udkæmpes til alle tider, både inden i os selv og mellem disse stærke modstandere. Men hos dig er det komplekst, for tingene er langt fra sort og hvidt.

SD: Det forsøger jeg også i min nye roman om Budapest i 1944, hvor diplomaten Wallenberg, bliver konfronteret med Eichmann i det som Churchill kaldte "den største forbrydelse, der nogen sinde er begået", hvor man i løbet af fem uger maj-juni 1944 deporterede omkring 400.000 ungarske jøder til dødslejrene fra den ungarske provins. Ind i det kommer den 32-årige svenske diplomat Wallenberg med diplomatpas og med missionen om at redde så mange jøder som muligt. Hans skolekammerat kaldte ham "drømmeren". Han ankommer med to rygsække, Edenhæt, cottencoat og en gammel revolver på 3. klasse til Budapest, og så går han ud til Buda, hvor den svenske legation ligger og melder sig parat til at redde så mange jøder som muligt. Wallenberg er den unge svenske idealistiske drømmer, der er godt internationalt skolet og

veluddannet i USA og Palæstina og også har militærtræning. Det fantastiske er, at det faktisk lykkedes ham og hans medhjælpere og kollegaer fra bl.a. den schweiziske legation at redde omkring 100.000 mennesker med livet som indsats, bogstavelig talt. Han er konstant konfronteret med anføreren fra den tyske SS- Sonderkommando Eichmann, der støttet af sine ungarske medhjælpere, organiserer "transporten" af de hundrede-tusinder af ungarske jøder. Eichmann var ikke bare, som filosofen Hannah Arendt påstår, skrivebordsmorder og organisator og den praktiske kølige embedsmand, der trak i trådene og organiserede Holocaust. Dødens kolde engel blev han kaldt. Eichmann var også - især i Ungarn 1944-45 - en lidenskabelig herre. En i sidste ende fanatisk antisemit, der rykkede ud i marken i Budapest. Som hans chef Henrich Müller, der var chef for Gestapo, sagde: Nu er mesteren rykket i felten! Han mente dødens mester. Wallenberg møder ham ved tre-fire lejligheder. På et tidspunkt er Wallenberg så dristig, at han inviterer Eichmann på en middag; mens russerne har omringet Budapest i november 1944, og bomberne regner ned over byen, sidder de to og dinerer i en svensk diplomatvilla. Wallenberg forsøger at overtale ham til at opgive planen om flere "jødetransporter", eller hvad der er tilbage af det, vi i dag kalder Holocaust. Selv Himmler havde på det tidspunkt fået kolde fødder. Det er en utrolig situation, for der har han siddet - en ung svensker i november 1944, og argumenteret midt i helvede... og forsøgt at overbevise denne fanatiker om at opgive sin plan - eller resterne af den, og om at nazismen er dødsdømt. Der er stadig 200.000 jøder i live i Budapest og omegn. Eichmann er parat til at diskutere det med ham, men lader ham også forstå, at han på et tidspunkt ikke vil stå tilbage for at få ham skudt og dræbt. Fordi de er fjender. Men ikke desto mindre tager Eichmann høfligt afsked med ham og takker for den fine middag. Ikke så længe efter forsøger en lastbil at torpedere svenskerens bil.

Deres baggrund minder en del om hinandens. Bortset fra at Wallenberg kommer ud af et forretningsdynasti i Sverige, har de begge handelspræget baggrund, men den ene "sælger" noget helt andet end den anden.

MS: I "Lyset kommer langsomt" taler du ligefrem om at kaste bolde frem og tilbage hen over angstens territorium. Hvad kan du sige om dit udgangspunkt for romanen og det med at begive sig ind i mørket?

SD: Jo, det er for så vidt ret elementært...

MS: ...men det er jo ikke alle, der går derind.

SD: Nej, at gå derind er ikke elementært, men selve udgangspunktet er. Hvis du f.eks. tager romanen "Skyggeland", hvori jeg portrætterer Osama bin Laden. Hovedpersonen Jon Bæksgård er en idealistisk anlagt amerikansk-jødisk-dansk advokat med sit eget advokatkontor i New York. Han er en Wallenberg-agtig karakter. Man kan sige, at der er en dialektik i det - apropos min kommende fortælling om Wallenberg. Naturligvis så lyser mørket og sammensatheden i det mørke ekstra op i kontrast til figurer, der handler på helt andre idealistiske præmisser som Wallenberg, Jon Bæksgård eller Stauffenberg. Men idealisten kan jo være lige så sammensat, f.eks. Stauffenberg, der også havde sine mørke sider, for han havde flirtet med nazismen før krigen. Jon Bæksgård-figuren har så til gengæld problemer med at realisere sine idealer i privatlivet. Der er det ham, der er dårligt stillet - og han ender med at stille andre dårligt. Det gælder de kvinder, han møder og sågar den søn han får, der er autist. I femte bind vender han tilbage til Danmark, hårdt såret, og prøver at samle trådene i sit liv. Ikke mindst svigtet over for den kvinde, han dybest set

har elsket hele sit liv. Hun bor på Christianshavn sammen med hans søn, der ikke har set meget til sin far - og Jon bosætter sig i nærheden.